

SOŇA OTAJOVIČOVÁ

NÁHRADNÁ DCÉRA

Náhradná dcéra

SOŇA OTAJOVIČOVÁ

Náhradná dcéra

slovart

Dielo vzniklo vďaka finančnej podpore

U. fond
na podporu
umenia

Dielo vzniklo vďaka grantu od Nadácie Tatra banky

Text © Soňa Otajovičová 2024

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2024

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-6652-5

I.

Silná korenistá vôňa babkinho parfumu ma zaštípe v nose. Ako škoricová facka ma preberie z bdélého snenia. V pravej ruke stále zvieram fotografiu, na ktorej som už tlakom spotenej dlane ohla náznaky somárskych uší. Vyblednutý záber dvoch dievčat pod vianočným stromčekom si položím na kolená. Jedno z nich, nízke a trochu zavalité, drží čosi, čo vyzerá ako malá šperkovnica previazaná veľkou bielou stuhou. Jeho mladšia sestra sa nad ním v podrepe skláňa a na fotografa sa príliš nesústreďí. Pohľadom sleduje sestrine ruky zvierajúce vianočný darček. Drží ho tak pevne, akoby to bol ten najvzácnejší predmet na svete. Silou ho musí uchrániť pred zvedavými prstami príbuzných, čo od stola odchádzajú s rukami umastenými od rybieho filé.

„Aha, túto si pamätám,“ d'obne ma do kolena otec a prstom takmer prebodne maminu tvár na fotke. „Ja som to fotil, Jana vtedy dostala šperkovnicu po starkej a s ňou aj tamtú retiazku.“

Na masívnom hnedom kuchynskom stole leží päť škatúl. Niektoré sú zospodu vlhké, iné úplne premočené. Strecha na povale zateká už odkedy som bola dieťa, nikdy sa nenašiel nik, kto by ju opravil. Zopár škatúl je pokrytých len sivastou vrstvou prachu, čo po každom dotyku padá

na starý červený obrus vyšívaný gýčovou zlatou niťou. Nad otcovou hlavou visí zažltnutá, pôvodne biela lampa. Vrhá na nás iba tlmené svetlo, a tak musíme každú novú fotografiu natočiť v správnom uhle. Niekedy to chvíľu trvá a známi na obrázkoch pripomínajú skôr tieň. Z jednej škafule otec vyťahne tenkú striebornú retiazku, na jej konci visí malý symbol štvorlístka. Chvíľu ju nechá len tak sa kývať na končekoch prstov a zahľadí sa kamsi medzi prívěsok a stenu. V tichu na nej tancuje iba slabý odlesk svetla.

„Jana ju nosila skoro stále,“ vyhlási víťazoslávne a nespúšťa z retiazky oči.

„Taká by ti svedčala,“ preruší ho dedko s pohľadom upretým na mňa a sadne si na nízku stoličku vedľa otca.

Všetci prišli, všetci sú tu. Otec, dedko, babka, dokonca aj strýko Fero. Bratislava je od Námestova vzdialená takmer tri a pol hodiny autom. Cestou zmorení šoféri aj ich spolujazdci sa teraz prehýbajú cez labilné operadlá stoličiek, prinízkych pre nezmyselne veľký dubový stôl v prostriedku miestnosti. Keď som bola dieťa, tešila som sa, že aspoň niekde dočiahnem nohami až celkom na zem. U tety som vždy jedla ako *velkáčka*, nemusela som kopat' gumenými papučami do vzduchu ako doma u otca. Nechápala som, prečo sa babka pri každej návšteve u tety sťažovala, že sa jej z tej zeme ťažko vstáva. Tak to hovorila, aj keď od linoleovej podlahy ju delilo ešte niekoľko desiatok centimetrov.

Z Londýna je to do Námestova ešte ďalej než z Bratislavy. Dvojhodinový let nízkonákladovkou, ktorá ma prinútila vopchať všetku moju batožinu do smiešne malej

taštičky na kolieskach, a potom ešte ďalšie tri hodiny vlakom do Kral'ovian.

V Bratislave som sa stihla aklimatizovať na príjemných letných tridsaťdva stupňov. V porovnaní s tým, čo sa v posledných dňoch dialo v Anglicku, to bola vítaná zmena. Chladný vietor na vlakovej stanici v Kral'ovanoch mi však veľmi rýchlo pripomenul, že som opäť na severe. Orava má vlastné klimatické pásmo, pre ľudí z juhu je takmer šokovou terapiou. Čierne tielko som vymenila za mikinu ešte počas tých pár minút, keď som čakala na otca na parkovisku.

Zastal pozdĺžne vedľa lampy. Neznáša takto parkovať, vždy nadáva, že mestskí architekti, alebo kto má tieto veci na starosti, nevedia vymyslieť normálne miesta pre autá. *Cyklisti, tí sa môžu do každej riti vopchať...* Šomral si vždy rozčarovaný a potom zaparkoval tesne na bielych čiarach. Niektorý z miestnych pankáčov na lampu vedľa nášho auta nasprejoval znak anarchie. O nezaschnutú čiernu farbu si otec obtrel tričko a všimol si to až v momente, keď som ho potiahla za rukáv.

Mal horšiu náladu, než som čakala. Za tú hodinu, čo bol v dome u tety s babkou sám, sa už stihli pohádať. Otec prišiel včera, potreboval vybaviť nejaké detaily okolo tetinho pohrebu. Babka s dedkom dorazili asi pred hodinou. Otec ma z Kral'ovian doviezol autom len nedávno.

Keď mi pred tromi dňami zavolať a povedal, čo sa stalo, necítila som takmer nič. Zdalo sa mi, že sa ani nerozpráva so mnou, že to ani nie je on. Počula som iba vzdialený hlas, ktorý hovoril neznáme slová do telefónu.

Plietol sa mu jazyk a vydával rôzne zvuky. Pripomínal neorganizovaný orchester a hral nejakú smutnú melódiu. Bolo prekvapivo ľahké počúvať ho. Teraz sa to však všetko stalo nepríjemne prítomným, skutočným, fyzicky hmataiteľným a viselo to vo vzduchu niekde medzi cigaretovým dymom stúpajúcim zo zle zahasného ohorka v bielom keramickom popolníku a prievanom, ktorý opäť rozvíril prach na poslednej škatuli pri dverách.

Zomrela, je preč. Tá myšlienka mi nepríjemne zapulzuje v spánkoch. Palcom a ukazovákom si ich pošúcham a rozhlídnem sa po kuchyni, kde mi ešte pred pár mesiacmi teta podávala svoj preslávený malinový koláč. Mala narodeniny a mne sa vtedy skončil zimný semester, takže som mala pár týždňov na cestovanie. Z internátnej izby v západnom Londýne, kde sa okná otriasali vždy, keď okolo prešiel vlak, som si vzala len pár kusov oblečenia a zubnú kefku. Tak ako teraz. Na balenie som nemala veľa času, rozhodnutie prísť na tetinu oslavu bolo vtedy celkom spontánne.

Dnes som opäť v dome, v ktorom som strávila polovicu detstva, akákoľvek familiárnosť je však preč. Zbytočne prebodávam pohľadom dvere do obývačky. Je tam pustený televízor a publikum práve tleska ďalšiemu výhercovi vedomostnej súťaže. Nikto z tej izby nevyjde, všetci sme tu. Teda, všetci, ktorí sme si spomenuli. Môj otec a jeho rodina. Tetina mama, moja starká, zomrela pred pár rokmi. Doteraz si pamätám, ako sme sa presne takto prehrabávali jej vecami a hľadali závet, o ktorom do poslednej chvíle tvrdila, že ho založila medzi ostatné papiere na povale.

Dedko stojí priamo oproti mne a stráca sa mi v hmle, oči upieram do stropu, aby som zastavila prvý prílev sĺz, už sa mi prediera pomedzi viečka. Ešte som neplakala. Možno som obyčajná masochistka, no často som premýšľala, ako by som reagovala, keby v mojej blízkosti niekto zomrel. Predstavovala som si samu seba v záplave žiaľu a sĺz, no tie doteraz nie a nie prísť.

„Celá mama,“ stojí nado mnou dedko a nenápadne nazerá ponad moje plece. Nevšimol si, že so sebou bojujem, aby som sa nerozplakala.

Prižmúrim oči a rukávom si pretriem tvár. Pozriem sa na peknú blondínu pod stromčekom. Veľké zelené oči jej svietia na bledej tvári. Vždy mi všetci hovorili, že mám jej oči, no okrem nich som po nej veľa nezdedila. Nie som vysoká a moje tmavohnedé vlasy mali od jej plavej farby ďaleko. Rozhodnem sa nebrať dedkovi jeho ilúzie a prejsť toto nie práve šťastné prirovnanie mlčaním.

Vol'nou rukou hrabnem do ešte neotvorenej škatule. Babka sedí na kuchynskej stoličke s pokrčenou tvárou a založenými rukami. Sleduje nás skúmavým pohľadom a každú fotku, čo položíme na stôl, si znova obzerá, akoby čosi hľadala. Dedko si ju nevšíma, strýko mu ukazuje obrázok nového vylepšováka na motor. Našiel ho na internete na stránke pre milovníkov automobilov a dedko len súhlasne prikyvuje. Ako skúsený automechanik si prehliadne obrázok a ponad displej prechádza ukazovák. Strýko mu vysvetľuje niečo, čomu zjavne nerozumie, pretože si prstami prehrabáva posledné zvyšky kedysi hustej ofiny. Vždy to robí, keď je z niečoho nervózny.

„Aha, tu sme aj s Luciou. Jana nás vtedy fotila s prvým spoločným autom,“ otec mi podáva ďalšiu fotografiu. On ako fúzatý mladík a moja mama ako modelka pritisnutá k jeho pásu, spolu stoja pred červeným fiatom. „To už sme bývali v Petržalke. Ten byt bol otrasný, oproti nám žila taká suseda, čo musela držať hádam kelovú diétu. Každý deň z jej varenia páchlo celé poschodie. Zato my sme variť nemohli. V tej kuchynke meter kráť meter som si ledva obložil rožok šunkou,“ zlostne odfrka, keď o tom hovorí, a ja sa neubráním tichému smiechu.

Prvý byt v Petržalke si pamätám ešte aj ja. Bývali sme tam asi do mojich troch rokov. Z jasličkárskeho dňa zostali len útržky hnedého gauča, ktorý som pomalovala fixkami, a otec ho potom musel pôvodným majiteľom preplácať. Nikdy na mňa nekričal tak ako vtedy, asi preto je to jedna z mála spomienok, čo mi na to miesto zostali. Nemám mu to za zlé, moje umelecké dielo ho stálo pekných pár tisíc korún.

Mama s nami už vtedy nebývala. Keď som bola väčšia a otec bol na mňa nahneván, zvykla som volávať tete. „Má temperament,“ hovorievala, „lahko sa našťve.“ A potom, aby ma priviedla na iné myšlienky, mi vždy rozprávala nejakú príhodu z druhej lavice z Kostola svätého Šimona a Júdu, v ktorej sedávala. Jej telefónne číslo som kedysi vedela naspamäť, boli v ňom tri päťky, viac si už nepamätám. Posledné roky som ho vytáčala čoraz menej. Občas sme si niečo napísali cez apky. Strašne dlho sa tomu vyhýbala, vraj dospelí sa nehanbia telefonovať a také apky sú pre deti, ale potom si na ne zvykla. Na môj vkus až prirýchlo.

Nebolo to to isté ako návšteva, no lepšie než nič. Aspoň tak si to sama pred sebou ospravedlňujem. Zaujíma ma, ako by sa teraz zatvárala, keby ma videla takto sedieť v starkinej kuchyni, kde ma ako malú učila jesť príborom. Otec ma to podľa nej nenaučil ako dámu a lakte som rozťahovala tak naširoko, akoby som nimi chcela niekomu vraziť. Pravdepodobne by sa potešila, aspoň si to rada nahováram, no možno by sa hnevala. Nie, priam by zúrila, že odkedy som začala chodiť na výšku, prišla som za ňou raz do roka. Keby mohla, všetky tie správy, čo sme si vymenili cez sociálne siete, by mi hodila rovno do ksichtu. Štípali by ma oveľa viac než facka, zaslúžila by som si ju.

Nie je však jediná, s kým som už dlho nebola v kontakte. Babka, otcova mama, schudla, odkedy som ju v zime videla naposledy, a dedkovi ešte väčšmi zredli vlasy. Babkin brat, strýko Fero, bol z celej rodiny jediný, kto sa vôbec nemenil. Mal už síce cez sedemdesiat, no mladický výraz, ktorý dopĺňali husté, stále hnedé fúzy, z neho robil maximálne päťdesiatnika. Jediné, čo ho prezrádzalo, boli vrásky okolo očí. No tie mal tiež, odkedy si ho pamätám.

„Aha, toto je dovolenka v Grécku, spomínaš si?“ Babka mi do rúk strká ďalšiu fotografiu. Vstala a teraz si rozcvičuje stuhnuté kolená. Sme na nej všetci, dokonca aj teta Janka. Jednotne ako vojenská družina sa usmievame do objektívu. Kým si stihnem záber poriadne prezrieť, babka si odkašle a hlas sa jej zatrasie, akoby chcela niečo pošepkať, no nakoniec zostane ticho. Mala ju rada, Janu, moju tetu. Chcela by som povedať, že bola pre ňu niečo ako dcéra, no nikto pre ňu neznamenal viac než jej

vlastné deti. Teda dieťa, môj otec. Vždy bol ten najdôležitejší, keď sa varilo, keď sme sa sťahovali aj keď bolo treba riešiť rodinný rozpočet. Náhradnú dcéru mala teta – mňa. Na Orave som s ňou ako malá bývala často, každé leto, každú zimu aj jesenné prázdniny.

„Tak tu mám tú zelenú košelu,“ buchne dedko po fotografii veľkou dlaňou a zohne ju napoly. Nechápané pohľady naňho všetci uprieme takmer v tej istej sekunde. „No, šak túto!“ zaklope na fotku, akoby očakával, že z nej naňho tá košela vyskočí a zhmotní sa pred ním na linoleu. „Bóže, čo som sa jej nahľadal, musel som ju tam nechať v hoteli a úplne som na to zabudol.“

Odľahne nám, nezbláznil sa a košela sa tu nezjaví.

„Koľko tu máš, šestnásť, sedemnásť?“ pritíska si k nosu fotku otec.

„Osemnásť,“ pokrútim hlavou. Bola to jedna z posledných dovolení, na ktorej sme boli. Potom som odišla do Londýna a dovolenkové destinácie vymenila za letá vo vlastnej izbe panelákového domu v Bratislave. Vtedy mi pripadala vzácnejšia než Stredozemné more.

„Teraz je už moc fajnová *Angličanka*, aby s nami starými chodila na dovolenky,“ slovo Angličanka dedko vysloví s neskrývanou dávkou irónie a zahniezdi sa na stoličke.

„Ale veď ju nechaj, však keď jej tam je dobre,“ ťapne ho po pleci babka a jej štíhla ruka v bielej ľanovej košeli sa ponorí do ďalšej kôpky fotografií. Pripomína moderátorku lotériovej súťaže prehrabávajúcu sa v koši s výhernými číslami. Mračí sa, roh fotky, ktorú teraz zvierá medzi ukazovák a prostredníkom, mrví medzi prstami. „Vyzerá

nová,“ povie to takmer šeptom a na konci vety sa jej tón prehupne do otázky.

„Ale, ukáž,“ vytrhne jej ju z dlaní otec a nakloní sa pod lampu. „Nie,“ odvrkne mrzuto, čosi zahundre, zahmká a preloží ju na dve polovice. „Určite nie,“ krúti hlavou.

„Čo to trepeš? Ved' tam majú obe aspoň štyridsať, pozri na to,“ podíde k otcovi babka, no on odstúpi a odkráča k vchodovým dverám.

„Kde máš zase okuliare?“ ukáže na jej nos otec. „Pod', ideme fajčiť von, nebudeme tu viac smradiť.“ Posunkom ruky naznačí otec strýkovi, aby s ním išiel na dvor. Ten na moment zaváha, jednu nohu preloží cez druhú a fúzami pohne zo strany na stranu. Na stôl vyloží červenú škatuľku a napokon z nej bez slova vytiahne dve cigarety. Skontroluje, či má v zadnom vrecku nohavíc zapalovač, a vyberie sa za otcom. Spoločne vyjdú na dvor a predtým, než sa za nimi celkom zavrú dvere, počujem tlmené škrtnutie.

„A to bolo čo?“ Babka sa tvári, akoby moju otázku vôbec nepočula, a namiesto odpovede si sadne a zašomre čosi, čo znie ako nadávka. Stále som pre nich malé dieťa. Dieťa, ktorému nikto nič nepovie. Mohla by som sa hodiť o zem, ved' napokon presne niečo také by odo mňa očakávali. Namiesto toho však pokojne stojím a krčím plecami, predstieram, že ma to nezaujíma, skôr či neskôr sa jeden z nich aj tak preriekne.

„Ako ti tam je?“ zmena tónu v babkinom hlase je jasným náznakom, že k mojej otázke sa už nevráti. Znepokojený výraz na jej tvári vystrieda ustarostený, chce úprimnú odpoveď.

Rada by som jej ju dala, rada by som jej všetko porozprávala, dokonca by som sa možno aj ako to malé decko rozrevala, no namiesto toho zo mňa vypadne len strohé: „Dobre,“ a klesnem na červený podsedák. Hrud' si opriem o hranu stola a čakám, kým otec so strýkom nedofajčia.

„Je neskoro, nemyslíte?“ vyhlási otec, keď vojde, a teatrálne si pred všetkými zívne. Rozopne si tenký sweater a prehodí ho cez operadlo stoličky. „Aj zajtra je deň.“ Naznačuje mi, aby som vstala.

Mohla by som namietat', vzpierať sa, dopytovať, no po celom dni na vysedených sedadlách rýchlika z Bratislavy do Kral'ovian a lete, z ktorého mám ešte stále zaľahnuté v pravom uchu, sa rozhodnem poslúchnuť ho. Fotografiu, čo vzal, má zloženú a zastrčenú v zadnom vrecku džínsov.

„Hej, aj na mňa to dáko doľahlo,“ potľapká ho strýko po chrbte a zo stola si zoberie poloprázdny pohár vody. Nasleduje ich aj babka. Zo zeme zdvihne moju čierno-hnedú cestovnú tašku a zamieri na poschodie. Nechala som ju tam len tak ležať na zemi. Odkedy som prišla, nemala som čas vybaliť sa. Snažím sa jej ju vziať z rúk, no ona len odhodlane kráča ku schodom. Sú pokryté tým istým mäkkým zeleným kobercom, ktorý si pamätám. Zachoval si aj charakteristický pach prachu a vlhkosti.

Cestou sa ešte zastavím v obývačke a vypnem televízor. Je to jednoduchý a automatický pohyb, v mojom mozgu však spustí vlnu obrázkov a spomienok na spoločné večery s tetou pri seriáloch. Niektoré mala rada, ale zvykla pozerat' aj tie, na ktoré celý ďalší deň nadávala. Ovládač položím vedľa úhľadne poskladanej deky. Na jednom z rohov je

ohnutá, teta tak skladala všetko. Bolo to niečo ako pečiatka, podpis na umeleckom diele. Pravá ruka sa mi roztrasie, keď ju dvíham od konferenčného stolíka. Do postele túžim ísť ako nikdy predtým.

Hore skoro nikto nechodí, pretože cez strechu neustále zateká a prefukuje. Je to najmenej využívaná časť domu a spávame tu jedine v prípade, že sú naozaj všetky ostatné izby obsadené. Babka z vrecka na nohaviciach vytiahne zväzok kľúčov, chvíľu pátra po tom správnom a nakoniec otvorí staré biele dvere s čiernou kľučkou. Tašku mi položí priamo k nim a pevne ma stisne. „Viem, aké ste si boli blízke, aj ja som ju mala rada, bola iná...“ Na chvíľu sa odmlčí.

„Iná ako moja mama,“ doplním.

Bez slova prikývne a povolí objatie.

„Je to zvláštne. Občas premýšľam, či vôbec naozaj existujeme, či sme skutoční, keď tu v jednom momente sme a v druhom už nie ako nejaké zle naladené rádiové stanice.“

Babka len mykne plecom. „Snaž sa na to nemyslieť. Ja verím, že Janka tu niekde je. Pochybujem, že by sme sa naozaj všetci rozplynuli, a tým to haslo. Určite je niečo viac.“

Vzdychnem si. Točí sa mi hlava a už to viac nedokážem ignorovať. Spánky mi pulzujú pod tlakom emócií. Celkom ma zaplavia. To, čo sa doteraz zdalo na míle vzdialené, bola zrazu nepríjemná skutočnosť. Bola to moja teta, nie cudzí človek. Otcov hlas, babkino objatie aj dedove poznámky ma vyviedli z omylu, že všetko je v poriadku, ktorý ma sprevádzal poslednými dňami. Vynoriť sa spod zakalenej hladiny a lapať po dychu dá zabrať pľúcam

aj mozgu. Každý nádych nahradí páľčivé bodnutie pod rebrami. Bolesivé precitnutie opäť vystrieda hmla. Je to len sen, nočná mora, obyčajná ilúzia, len imituje realitu.

„Vybal' sa, a ak budeš čokoľvek potrebovať, sme dole,“ začujem babkin hlas pri dverách. Dolieha ku mne ako vzdialená ozvena.

Prikývnem, nepozriem sa na ňu, v očiach mám slzy, stekajú mi na líca. Odíde a zavrie za sebou dvere. Musí to urobiť na dvakrát, pretože nedoliehajú. Medzi nimi a stenou zostane úzka štrbinka, počujem cez ňu útržky rozhovoru z prízemia.

„Chuderka, vyzerala zronene,“ hovorí babka.

„Fakt? Mne sa zdala v pohode,“ oponuje jej otec. Má zastrený hlas, až teraz som si to uvedomila. V poslednom čase musel veľa fajčiť.

„Však sa pred tebou asi len nechcela zosypať. Hrá hrdinku, vždy bola taká,“ počujem strýka Fera.

Zvalím sa na posteľ a nohy pokrčím až k brade. Svetlo z nástennej lampy ma oslepí, no oči nechávam otvorené dokorán. Rozpoznávam vôňu čistej bielizne pod sebou. U tety to vždy voňalo takto. Zmes lacného pracieho prášku a starých skríň. Vlhké drevo a čistota. Tvár zaborím do tvrdého vankúša. Nechcem, aby niekto počul moje vzlyky. Po chvíli však už len lapám po dychu, a tak sa s mokrou tvárou otočím na chrbát. V rohu nado mnou visí pavučina. Pavúk z nej niekam odišiel. Nechal po sebe len jemné vlákna chvejúce sa v slabom prievane. Upriem na ne zrak ako na božské znamenie. Upokojuje ma, ako ticho tancujú na stene. Kúsok, čo visí tesne nado mnou, lenivo putuje zo

strany na stranu. Musí tu byť už dlho. Možno pavúka z nej zabila ešte teta. Možno to bola jedna z posledných vecí, ktoré urobila. Človek nikdy nevie, čo urobí ako posledné v živote. Nieкто sa vznešenými vetami rozlúči s blízkymi, iný zabije pavúka.

Pomrvím sa, snažím sa nájsť miesto, kde ma do krížov nebude tlačiť rozheganá pružina. Nakoniec sa mi to podarí a ja neudržím neodbytný prúd sĺz.

II.

Tetina, vlastne mamina rodina bola vždy tak trochu zvláštna. Nikdy som ju celkom nepochopila. Moja mama, teta Janka a strýko Tibor vyrástli na prvý pohľad v ideálnom prostredí. Starká bola zdravotná sestra a starký robil sanitára. Spoznali sa počas zmeny v nemocnici a odvtedy boli spolu dvadsať rokov, až kým starký nezomrel. Ja som ho už nezažila, viem len to, čo mi povedali starká a teta. Starká bola vraj skoro na všetko sama a nebyť mojej tety, možno by to ani nezvládla. Keď to niekto na rodinnej oslave prehral s alkoholom, často zvykla hovorievať, že pije ako Jaro, tak sa volal starký. Viac ako rodina a deti ho zaujímala krčma a karty, v ktorých raz prehral aj mamin detský bicykel. Ešte na ňom mala pomocné kolieska a plakala, keď jej ho starký zobral, vraj na opravu. Aspoň tak mi to hovorila teta.

Moja mama za Jankou chodila so všetkým, bola svedkyňou takmer každého jej detského náreku aj pubertálneho hnevu. Teta vždy taká bola, od mala zvyknutá niekoho opatrovať, zatiaľ čo ju všetci museli počúvať. Aj starká, doteraz si pamätám, ako poslušne robila všetko, čo jej teta rozkázala. Na jej staré kolená si celkom vymenili roly, aj keď si neviem predstaviť, že to bolo niekedy inak.

Strýko Tibor sa odsťahoval, hneď ako mal osemnásť, odišiel na brigádu do Poľska. Vtedy to bola veľká vec, v Poľsku sa zarábalo lepšie ako v Námestove a na Orave sa poľsky dohodovoril takmer každý, kto bol trochu bystrejší. Teta s ním nikdy nemala dobrý vzťah a nechcela o ňom hovoriť. Občas sa formálne stretávali, no vždy bol medzi nimi akýsi chlad.

Mama s Janou si naopak boli veľmi blízke, aspoň to mi teta často hovorievala. Mama bola však odjakživa *iná*, tak to opisovala. Dobrodruh, nikde dlho nevydržala. Povedala mi, ako chceli mamu niekoľkokrát vyhodiť zo školy a závažilo iba dobré slovo staršej, ktorú v Námestove poznali ako milú zdravotnú sestru. Skorší termín u lekára vedela vybaviť vždy, keď bolo naozaj treba, najmä ak pomoc potrebovali jej deti. Mama si vraj starkého veľmi nepamätala, zomrel relatívne mladý a ona bola ešte dieťa. *A to je dobre*, hovorievala Janka, *aj tak z jeho povahy podedila až-až...* Vždy sa odmlčala, keď o ňom rozprávala. Aj o mame. Nikdy som toho o nej veľa nevedela, teta mi povedala čosi z ich detstva, no boli to skôr útržky než nejaké ucelené príbehy.

Rada rozprávala o svojom prvom priateľovi aj o maminej prvej láske. Bol to vraj nejaký potetovaný motorkár, aspoň o päť rokov starší než ona. Nikdy nevedel pozdraviť. To Janku, myslím, štválo ešte viac než obrázky, čo mal na predlaktí.

A potom si našla môjho otca. Zoznámili sa, keď bola v Bratislave na letnej brigáde. Vybavila jej ju Janka, úplne sama a bola na to patrične hrdá. Mala vtedy nejakých známych, ktorí si v hlavnom meste otvorili kaviareň. Zopár

rokov im slušne vynášala, a keďže boli z Oravy, na brigády si takmer vždy brávali mladých Námestovčanov a ľudí z okolitých dedín. Vedeli, že na nich sa dá spoľahnúť.

Môjmu otcovi dlho nikto neprikladal veľký význam. Bola to letná láska z brigády, aspoň tak to videla starká. No keď prišli na to, že z tej letnej lásky som sa mala narodiť ja, všetci veľmi rýchlo zmenili rétoriku. Na tej fotke pri vianočnom stromčeku bola mama už v piatom mesiaci, bruško si šikovne schovávala pod voľným svetrom, no aj tak jej spod neho vykúkalo. Môjho otca vtedy starká pozvala k nim na Vianoce, aby si ho *preklepla*. Zistila, kto vlastne má byť otcom jej prvého vnúčaťa. Neurobil dobrý prvý dojem, mestský syn akéhosi liberála a akademičky sa nevedel pomodliť otčenáš. Som si istá, že starká mala vtedy sto chutí vyhnať ho kamsi do lesa a do zimy, ale nad budúcim členom rodiny sa napokon zľutovala. Musela ho prijať, v piatom mesiaci bolo už neskoro na akékoľvek pochybnosti.

Mama si dorobila maturitu v ten rok, keď som sa narodila. Bolo to na druhý termín v septembri, prešla s jednou dvojkou a mnohými výčitkami od učiteľa angličtiny, že jej bude škoda, ak nepôjde študovať na vysokú.

Na prenájom v Petržalke potom prispievala čiastočne babka, čiastočne dedko, niečo zarobil otec, ale nebolo toho veľa. Mama si to celé zjavne predstavovala celkom inak.

Nepamätám si, aké to bolo, keď odišla. Mala som vtedy dva roky, niečo z tých chvíľ by som si už pamätať mohla, no nech sa snažím, ako chcem, mojou prvou spomienkou je pomalovaný gauč v zapratanej obývačke.